

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ В УМОВАХ ПІДВИЩЕНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі досліджено особливості формування інвестиційного портфеля в умовах економічної нестабільності. Проаналізовано класичні підходи до портфельного інвестування, зокрема модель Г. Марковіца, та обґрунтовано необхідність їх адаптації до сучасних умов підвищеної волатильності фінансових ринків. Визначено ключові чинники впливу на структуру портфеля в умовах невизначеності, серед яких інфляційні ризики, макроекономічні коливання та геополітичні фактори. Доведено доцільність застосування комплексного підходу, що передбачає диверсифікацію активів, сценарний аналіз, стрес-тестування та регулярне ребалансування. Обґрунтовано, що в сучасних умовах пріоритетом управління інвестиційним портфелем стає не лише максимізація прибутковості, а й забезпечення фінансової стійкості та контролю ризиків.

Ключові слова: інвестиційний портфель, економічна невизначеність, диверсифікація, ризик, адаптивне управління, оптимізація, волатильність.

Abstract

The paper explores the features of investment portfolio formation in conditions of economic instability. Classical approaches to portfolio investment are analyzed, in particular the model of G. Markowitz, and the need for their adaptation to modern conditions of increased volatility of financial markets is substantiated. Key factors influencing the portfolio structure in conditions of uncertainty are identified, including inflationary risks, macroeconomic fluctuations and geopolitical factors. The feasibility of using a comprehensive approach that involves asset diversification, scenario analysis, stress testing and regular rebalancing is proven. It is substantiated that in modern conditions, the priority of investment portfolio management is not only maximizing profitability, but also ensuring financial stability and risk control.

Keywords: investment portfolio, economic uncertainty, diversification, risk, adaptive management, optimization, volatility.

Вступ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується зростанням нестабільності фінансових ринків, частими кризовими явищами, інфляційними процесами та посиленням геополітичних ризиків. У таких умовах проблема ефективного формування інвестиційного портфеля набуває особливої актуальності. Інвестиційний портфель розглядається як сукупність фінансових і реальних активів, об'єднаних єдиною інвестиційною стратегією з метою досягнення оптимального співвідношення між доходністю та ризиком [1].

Класичні підходи до формування портфеля базуються на середньо-дисперсійній моделі Гаррі Марковіца, яка передбачає мінімізацію ризику при заданому рівні очікуваної доходності. Проте в умовах економічної невизначеності статистичні параметри ринку стають нестабільними, що ускладнює використання традиційних моделей без додаткових інструментів адаптації. Саме тому актуальним є дослідження сучасних підходів до формування інвестиційного портфеля з урахуванням ризик-менеджменту та гнучкого управління [2].

Результати дослідження

У ході дослідження встановлено, що в умовах підвищеної економічної невизначеності формування інвестиційного портфеля повинно ґрунтуватися на комплексному підході, який поєднує принципи диверсифікації, адаптивного управління та багатокритеріальної оптимізації. Інвестиційний портфель слід розглядати як динамічну систему, яка потребує постійного моніторингу та коригування залежно від змін макроекономічного середовища [3].

Першочергове значення має диверсифікація активів, що дозволяє мінімізувати несистематичний ризик шляхом поєднання інструментів з різною кореляцією доходності. Встановлено, що ефективна диверсифікація повинна здійснюватися за кількома напрямками: галузевим, регіональним, валютним та інструментальним. У періоди нестабільності доцільним є включення до портфеля захисних активів, зокрема державних облігацій та інструментів із фіксованою доходністю [1].

Дослідження показало, що класична модель оптимізації портфеля, запропонована Марковіцем, зберігає свою методологічну цінність, проте потребує адаптації до умов високої волатильності.

Класична модель оптимізації портфеля ґрунтується на середньо-дисперсійному підході, відповідно до якого інвестор прагне максимізувати очікувану доходність при заданому рівні ризику або мінімізувати ризик при фіксованій доходності. Ризик вимірюється через дисперсію доходності активів, а ефективні портфелі формують так звану ефективну межу, що відображає оптимальні співвідношення між ризиком і доходністю.

Сучасні підходи передбачають використання багатofакторних моделей та регулярне ребалансування портфеля з урахуванням змін ринкових індикаторів. Динамічне управління дозволяє своєчасно перерозподіляти активи та зменшувати потенційні втрати.

Важливим інструментом є застосування сценарного аналізу та стрес-тестування, які дають змогу оцінити чутливість портфеля до можливих негативних змін економічних показників. У наукових працях підкреслюється, що врахування альтернативних сценаріїв розвитку подій сприяє підвищенню стійкості інвестиційної стратегії [4].

Крім того, виявлено значний вплив поведінкових факторів на прийняття інвестиційних рішень. В умовах невизначеності інвестори часто демонструють схильність до надмірного уникнення ризику або, навпаки, до імпульсивних дій, що може знижувати ефективність портфеля. Отже, формування інвестиційного портфеля має базуватися на чітко визначених довгострокових цілях і раціональному аналізі ринку [5].

Для більш глибокого розуміння відмінностей у підходах до формування інвестиційного портфеля в різних економічних умовах доцільно здійснити їх порівняльний аналіз за ключовими критеріями. Порівняння підходів до формування інвестиційного портфеля в стабільних умовах та в умовах економічної невизначеності наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 - Порівняння підходів до формування інвестиційного портфеля в стабільних умовах та в умовах економічної невизначеності [2].

Критерії	Стабільні економічні умови	Умови підвищеної невизначеності
Основна мета	Максимізація доходності	Збереження капіталу та контроль ризику
Тип стратегії	Статична (фіксована структура)	Адаптивна (динамічне ребалансування)
Оцінка ризику	Історична волатильність	Сценарний аналіз, стрес-тестування
Кореляція активів	Відносно стабільна	Нестабільна, схильна до різких змін
Частота перегляду портфеля	Періодична (1-2 рази на рік)	Регулярна, залежно від ринкових сигналів
Частка захисних активів	Невисока	Підвищена (облігації, золото, ліквідні інструменти)
Рівень диверсифікації	Помірний	Максимально широкий (галузевий, валютний, регіональний)

Як видно з табл. 1, в умовах економічної нестабільності змінюється не лише структура інвестиційного портфеля, але й сама концепція управління ним - від орієнтації на максимізацію доходності до пріоритету фінансової стійкості, контролю ризиків та збереження капіталу. Це зумовлює необхідність переходу до адаптивних стратегій та більш частого перегляду структури активів.

Подальший аналіз дозволив сформувати концептуальну модель формування портфеля в умовах невизначеності (рис. 1).

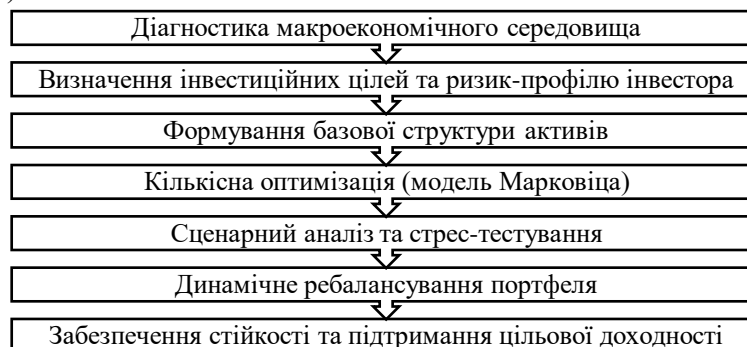

Рис.1. Концептуальна модель формування інвестиційного портфеля

Рисунок 1 відображає концептуальну послідовність формування інвестиційного портфеля в умовах підвищеної економічної невизначеності. Ключовими елементами запропонованої моделі є інтеграція

макроекономічного аналізу, кількісної оптимізації, сценарного прогнозування та механізмів динамічного ребалансування. Такий підхід дозволяє підвищити адаптивність портфеля та забезпечити його стійкість до зовнішнього середовища [2].

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що ефективне управління інвестиційним портфелем в умовах економічної нестабільності можливе лише за умови поєднання класичних теоретичних засад із сучасними інструментами ризик-менеджменту.

Висновки

Формування інвестиційного портфеля в умовах підвищеної економічної невизначеності є складним багатофакторним процесом, що потребує врахування ризикових параметрів, волатильності ринків та поведінки інвестора. Основою ефективного управління портфелем залишається диверсифікація активів та оптимізація їх структури відповідно до рівня прийняттого ризику.

Сучасні умови господарювання зумовлюють необхідність використання адаптивних стратегій управління, регулярного ребалансування портфеля та застосування сценарного аналізу. Поєднання класичних положень теорії Марковіца з сучасними методами ризик-менеджменту дозволяє забезпечити стійкість інвестиційного портфеля та знизити негативний вплив економічної невизначеності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрушкевич Н. В., Фімяр С. В., Блакита В. О. Формування і управління інвестиційним портфелем. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2024. № 30. С. 77–80. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/314268/305153>
2. Торгачова М. І., Ковальова О. М. Формування оптимального інвестиційного портфеля: ключові етапи. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. С. 618–622. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5772/5713>
3. Рисін В., Кормушин Я. Інвестиційний портфель індивідуального інвестора: класифікація, критерії формування та управління. *Фінансовий простір*. 2024. № 3-4. С. 46–53. URL: <https://fp.lnu.edu.ua/index.php/fp/article/view/981/1288>
4. Judijanto L., Mendrofa Y., Harsono I., Sebayang P., Johari F. Modern approaches to risk management in investment portfolios: strategies in market volatility. *International Journal of Financial Economics (IJEFE)*. 2026. Vol. 1, No. 10. P. 363–370 URL: <https://wikep.net/index.php/IJEFE/article/view/964/794>
5. Мороз К. В. Роль фінансових інструментів у формуванні інвестиційного портфеля: монографія. Київ : КНЕУ, 2024. 210 с.

Ратушняк Ольга Георгіївна – к.т.н., доцент кафедри економіка підприємства та виробничого менеджменту Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: ogratushnyak@gmail.com.

Балинська Анастасія Володимирівна - студентка групи БМ-23б, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: nastiabalynska@gmail.com.

Olga Georgievna Ratushniak - Ph.D., Associate Professor of the Department of Enterprise Economics and Production Management of the Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ogratushnyak@gmail.com.

Balynska Anastasia V. - student of the BM-23b group, Faculty of Construction, Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: nastiabalynska@gmail.com.